

Tisdagen den 20 november

Kl. 16.00

Förhandlingarna leddes av fru andre vice talmannen.

§ 1 Justerades protokollet för den 9 innevarande månad.

§ 2 Om vidgning av stadshypoteksföreningarnas låneverksamhet

Herr finansministern STRÄNG erhöll ordet för att besvara herr Fågelsbos (c) den 16 oktober framställda interpellation, nr 99, och anförde:

Fru talman! Herr Fågelsbo har frågat mig om jag vill medverka till en sådan ändring i förordningen om stadshypotekskassan och stadshypoteksföreningarna att dessa kan lämna lån för bostadsbyggande också utanför s. k. hälsovårdstätort.

Enligt gällande bestämmelser kan stadshypoteksföreningar lämna lån inom orter där hälsovårdsstadgans särskilda bestämmelser för hälsovårdstätort gäller. Lån får också lämnas inom andra tätare bebyggda områden i den mån Kungl. Maj:t bestämmer. Bostadsstyrelsen har i sin skrivelse till Kungl. Maj:t med anslagsaskanden för budgetåret 1974/75 anført att den regionala inskränkningen i stadshypoteksföreningarnas långivning bör kunna slopas, när det är fråga om företag med statligt bostadslån. Bostadsstyrelsens skrivelse vad avser denna fråga har av inrikesdepartementet överlämnats till finansdepartementet och har den 11 oktober 1973 sänts ut på remiss. Jag avser att ta ställning till frågan, om stadshypoteksföreningarna bör ges rätt att lämna lån utanför hälsovårdstätort, när remissbehandlingen är avslutad.

Herr FÅGELSBO (c):

Fru talman! Jag ber att till statsrådet Sträng få framföra ett tack för att jag fått min interpellation besvarad. Svaret får mig att känna en viss positiv förväntan inför finansministerns slutgiltiga ställningstagande i denna fråga, som enligt min bedömning är av stor betydelse för många som vill bygga på landsbygden.

Jag skulle dock vilja ställa en följdfråga: När går remisstiden ut och kommer finansministern att avgöra frågan före årsskiftet?

Herr finansministern STRÄNG:

Fru talman! Jag kan faktiskt inte på rak arm säga när remisstiden går ut. Ärendet är inte av den omfattningen att det tarvas någon längre remisstid. Det skickades ut på remiss den 11 oktober. Jag förutskickar att minimum av remisstid har bestämts även i det här fallet, och det brukar röra sig om tre eller fyra veckor. Det torde således näppeligen bli möjligt

Tisdagen den
20 november 1973*Om vidgning av
stadshypoteks-
föreningarnas
låneverksamhet*

Tisdagen den
20 november 1973

*Om vidgning av
stadshypoteks-
föreningarnas
låneverksamhet*

att under höstsessionen framlägga någon proposition till riksdagen. Däremot kan jag trösta herr Fågelsbo med att är det så att remissinstansernas svar ger anledning till en positiv behandling och regeringen hamnar på den linjen, så brukar jag inte ha för vana att i onödan ligga på förslagen.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3 Föredrogs och hänvisades Kungl. Maj:ts proposition nr 170 till utskott enligt följande:

Bilaga 1	Justitiedepartementet	Justitieutskottet
Bilaga 2	Försvarsdepartementet	Försvarsutskottet
Bilaga 3	Socialdepartementet	Socialutskottet
Bilaga 4	Kommunikationsdepartementet	Trafikutskottet
Bilaga 5	Finansdepartementet	Finansutskottet
Bilaga 6	Utbildningsdepartementet	
	Punkterna 1, 2, 6 och 7	Kulturutskottet
	Punkterna 3, 4, 5 och 8	Utbildningsutskottet
Bilaga 7	Jordbruksdepartementet	Jordbruksutskottet
Bilaga 8	Handelsdepartementet	Näringsutskottet
Bilaga 9	Inrikesdepartementet	Civilutskottet
Bilaga 10	Civildepartementet	Civilutskottet
Bilaga 11	Industridepartementet	Näringsutskottet
Bilaga 12	Statens allmänna fastighetsfond	Finansutskottet

§ 4 Föredrogs och hänvisades framställningen nr 19 till konstitutionsutskottet.

§ 5 Föredrogs och hänvisades motionen nr 2117 till konstitutionsutskottet.

§ 6 Föredrogs, men bordlades åter konstitutionsutskottets betänkanden nr 45 och 46, skatteutskottets betänkande nr 59, justitieutskottets betänkanden nr 35 och 37, lagutskottets betänkanden nr 29–31, försvarsutskottets betänkande nr 23, socialförsäkringsutskottets betänkanden nr 29–32, utbildningsutskottets betänkanden nr 44 och 46, jordbruksutskottets betänkanden nr 44 och 45, näringsutskottets betänkande nr 62 samt civilutskottets betänkande nr 29.

§ 7 Fru andre vice talmannen meddelade att på föredragningslistan för morgondagens sammanträde skulle justitieutskottets betänkande nr 37 och civilutskottets betänkande nr 29 uppföras närmast efter skatteutskottets betänkande nr 59.

§ 8 Interpellation nr 160 om nyrekrytering av personal vid SJ

Ordet lämnades på begäran till

Herr MAGNUSSON i Kristinehamn (vpk), som yttrade:

Fru talman! Enligt 1963 års trafikpolitiska beslut skall de olika trafikgrenarna och trafikföretagen arbeta under fri konkurrens och med

ett s. k. kostnadsansvar. De olika trafikföretagen avses drivas utifrån rent företagsekonomiska krav, de samhällsekonomiska aspekterna lämnas åt sidan i deras verksamhet. I de fall samhällsekonomiska överväganden kommer till uttryck i trafikpolitiska åtgärder åligger det regering och riksdag att besluta om desamma.

Statens järnvägar har givetvis att i sin verksamhet följa de riktlinjer som uppdragits i det trafikpolitiska beslutet. Detta utesluter inte att meningarna kan vara delade om det sätt varpå SJ försöker uppfylla de krav som ställs på företaget i detta sammanhang. Tvärtom har ju SJ:s åtgärder, även ifrån den här relaterade utgångspunkten, diskuterats livligt.

Ett direkt samband med den målsättning som anges för statens järnvägar har den personalpolitik som bedrivs vid företaget. Den utgår alltid ifrån att statens järnvägars verksamhetsområde skall vara anpassat till vad som är företagsekonomiskt lönsamt och att personalåtgången, med hänsyn till den utveckling som SJ under en följd av år genomgått, skall kunna hållas så låg som möjligt och att nyrekrytering skall undvikas. I praktiken råder för närvarande ett rekryteringsstopp.

Följden av denna rekryteringspolitik har blivit en snedviden åldersfördelning av personalen vid SJ. Genomsnittsåldern bland de anställda har blivit allt högre. Ett ansträngt personalläge har uppstått inom SJ, vilket är särskilt markerat på de större stationerna. Härigenom uppkommer också en kraftig eftersläpning när det gäller kompensation av övertid, vilket i sin tur förvärrar situationen. Den höga genomsnittsåldern gör ju att personalen i hög grad behöver all sin fritid för vila och rekreation. Det behöver understrykas att för viss tjänst vid SJ är det nödvändigt med ung och rörlig arbetskraft.

Vid fackliga överläggningar har SJ sagt nej till nyrekrytering av personal och i stället gett uttryck för planer på ytterligare kraftiga minskningar av personalstyrkan. Detta skall främst tillgå på det sättet att ingen nyanställning sker i samband med pensionsavgångarna.

Den nuvarande trafikpolitiken har ju varit föremål för omfattande debatt under senare år. Vänsterpartiet kommunisterna har för sin del kritiserat 1963 års beslut alltsedan dess tillkomst. Men man har nu inom de olika partierna i stort blivit överens om att något måste göras för att rätta till en del av det som gått snett i trafikpolitiken. Särskilt gäller det att förhindra en fortsatt överföring av trafik från järnväg till landsväg. Järnvägen måste i stället få en större del av den framtida trafiken, i all synnerhet den tunga trafiken. Behovet av en ny trafikpolitik med en totalekonomisk grundsyn understryks för övrigt av den aktuella energikrisen. Direktiven för den nya trafikpolitiska utredningen ger också klara anvisningar om att trafikpolitiken bör ses från ett vidgat perspektiv.

Det borde enligt min mening föreligga skäl för SJ att i sin personalpolitik ta hänsyn till den förväntade utvecklingen på det trafikpolitiska området. En överföring av trafik till järnväg och ändrade förutsättningar för nedläggande av bandelar kan i framtiden skapa behov av en större personalstyrka vid SJ än företaget för närvarande tycks räkna med. Vad som i första hand föranleder kravet på en ändrad rekryteringspolitik är emellertid den olidliga arbetssituation som uppkommit på många platser på grund av personalbristen. Den tid man skulle behöva till

vila tas i stället i anspråk av företaget. En konsekvens av detta blir en kraftigt ökad sjukfrekvens och en förslitning av personalen.

Med hänvisning till det anförda anhåller jag att till herr kommunikationsministern få ställa följande frågor:

1. Har statsrådet uppmärksammat de betänkliga följderna av rekryteringsstoppet vid SJ?

2. Har statsrådet för avsikt att hos SJ:s centralförvaltning aktualisera frågan om en nyrekrytering av personal avpassad dels till de faktiska aktuella behoven, dels till en förväntad gynnsammare utveckling för järnvägstrafiken?

Denna anhållan bordlades.

§ 9 Interpellation nr 161 om skydd för insjöar mot miljöfarliga sprängningsexperiment

Ordet lämnades på begäran till

Herr JONASSON (c), som yttrade:

Fru talman! Den 11 april ägde ett ovanligt stort jordskalv rum vid Vänern. Enligt uppgift kändes det av befolkningen inom ett stort område söder om Vänern. Jordskalvet lär vara det kraftigaste som registrerats under 1900-talet i Sverige. Orsaken till jordstötarna är enligt en teori förknippade med rörelser i jordskorpan beroende på landhöjningen.

Försvarets forskningsanstalt (FOA) anser det nu vara ett unikt tillfälle att mera ingående studera geofysikaliska skalvmekanismer i Vänerområdet.

FOA bedriver viss verksamhet för att mäta underjordiska explosioner av olika slag. Man hävdar vidare att det krävs en kontrollerad explosion i närheten av skalvplatsen för att kunna fastställa på vilket djup skalvet ägde rum. Forskningsanstalten vill med den planerade sprängningen i Vänern förfina mätmetoderna för att, som man säger, bättre kunna skilja jordskalv från kärnsprängningar.

En sprängning var planerad att äga rum i Vänern norr om Djurö fyr den 19–21 september 1973. En sprängladdning, bestående av marina minor, med en sammanlagd sprängverkan på 5 000 kg, skulle bringas att detonera på sjöbotten på ett djup av 50 m. Sprängämnet skulle bestå av hexatonal, något kraftigare än trotyl.

Yrkesfiskarna i Vänern, genom Vänerns fiskareförbund, reagerade kraftigt när de fick vetskap om den planerade sprängningen. De var genast på det klara med att sprängningen måste stoppas. I skrivelser till olika myndigheter har de uttryckt sin djupa oro inför försöket i Vänern och krävt att experimentet stoppas.

Farhågorna gäller inte bara Vänerns fiske utan även vattnet och miljön i och kring sjön. Riskerna för en oljekatastrof i samband med experimentet oroar.

Den 7 september 1973 offentliggjorde FOA en information om sprängningen med visst bakgrundsmaterial, vilket rörde stor uppmärksamhet i massmedia.

Den 11 september 1973 lät FOA genom ett TT-telegram meddela att sprängningen uppskjutits tills vidare och kunde av tekniska skäl genomföras tidigast i vår.

Naturvårdsverket angav i sitt svar till Vänerens fiskareförbund att dylika projekt skall underställas vattendomstol för prövning, vilket FOA hade underlåtit att göra.

Det har även senare framkommit att man ej lämnat information om sprängningen till den särskilda fiskeskyddsnämnd som finns inrättad för Väneren. Den består av representanter för försvaret och yrkesfiskare. Alla skjutningar och sprängningar skall anmälas till denna fiskeskyddsnämnd.

Sammanfattningsvis kan konstateras att så stora laddningar som 5 ton ej tidigare bringats att detonera i svenska vatten. Mot bakgrund av detta har man inga erfarenheter av vilka skador som kan uppstå i samband med den av FOA planerade sprängningen. Försöket kan betecknas som miljöfarlig verksamhet och borde därför bli föremål för särskild prövning.

Det måste vara ett riksintresse att Väneren och övriga svenska insjöar och vattenområden skyddas mot dylika projekt i framtiden. Det måste även klarläggas hur tillståndsgivningen för dylika försök skall handläggas.

Med hänvisning till det anförda anhålles om kammarens tillstånd att till herr jordbruksministern få ställa följande fråga:

Är statsrådet beredd att vidtaga åtgärder för att skydda svenska insjöar mot miljöfarliga sprängningsexperiment?

Denna anhållan bordlades.

§ 10 Anmäldes och bordlades motionerna

Nr 2118 av herr *Börjesson* i Glömminge *m. fl.*

Nr 2119 av herr *Helén* *m. fl.*

Nr 2120 av herr *Nordgren*

avlämnade i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:155 med förslag till kreditupplysningslag

Nr 2121 av herr *Nordgren*

Nr 2122 av fru *Thunvall*

avlämnade i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:169 angående vissa domartjänster

Nr 2123 av herr *Winberg* *m. fl.*

avlämnad i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:173 med förslag till lag om ändring i lagen (1964:542) om personundersökning i brottmål

Nr 2124 av herr *Turesson*

avlämnad i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:177 med förslag till lag om ändring i statstjänstemannalagen (1965:274), *m. m.*

Nr 2125 av herrar *Andersson* i Ljung och *Jonsson* i Alingsås

Nr 2126 av herr *Andersson* i Nybro

Nr 2127 av herr *Björk* i Gävle *m. fl.*

- Nr 2128 av herrar *Boo* och *Carlsson* i Vikmanshyttan
Nr 2129 av herr *Börjesson* i Falköping
Nr 2130 av herr *Börjesson* i Glömminge
Nr 2131 av herrar *Carlström* och *Elmstedt*
Nr 2132 av herr *Dahlgren m. fl.*
Nr 2133 av herr *Ekinge*
Nr 2134 av herr *Eriksson* i Arvika *m. fl.*
Nr 2135 av herrar *Eriksson* i Ulfsbyn och *Jonsson* i Alingsås
Nr 2136 av herr *Fägelsbo*
Nr 2137 av herr *Gustafsson* i Säffle
Nr 2138 av fru *Hambraeus m. fl.*
Nr 2139 av herr *Hansson* i Skegrie *m. fl.*
Nr 2140 av herr *Hedin m. fl.*
Nr 2141 av herr *Johansson* i Holmgården *m. fl.*
Nr 2142 av herr *Karlsson* i Malung *m. fl.*
Nr 2143 av herrar *Larsson* i Öskevik och *Pettersson* i Örebro
Nr 2144 av fru *Marklund m. fl.*
Nr 2145 av herr *Olsson* i Edane *m. fl.*
Nr 2146 av herr *Olsson* i Sundsvall
Nr 2147 av herr *Svanström m. fl.*
Nr 2148 av herr *Åkerlind*
Nr 2149 av herr *Ångström*
Nr 2150 av fru *Åsbrink*
Nr 2151 av herr *Öhvall*

avlämnade i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:178 med förslag till ändring i distriktsveterinärorganisationen, m. m.

- Nr 2152 av herr *Helén m. fl.*
Nr 2153 av herr *Jonsson* i Alingsås *m. fl.*
Nr 2154 av herr *Nilsson* i Trobro *m. fl.*
Nr 2155 av herrar *Pettersson* i Lund och *Stadling*
Nr 2156 av herrar *Romanus* och *Hörberg*
Nr 2157 av herrar *Svensson* i Malmö och *Hallgren*

avlämnade i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:181 angående ändrade regler för beskattning av periodiska understöd, m. m.

- Nr 2158 av herrar *Stridsman* och *Johansson* i Holmgården
Nr 2159 av herr *Wennerfors m. fl.*

avlämnade i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:185 med förslag till brandlag m. m.

- Nr 2160 av herr *Mattsson* i Skee
Nr 2161 av herr *Oskarson* i Halmstad *m. fl.*

avlämnade i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:187 med förslag till tullförordning, m. m.

- Nr 2162 av herr *Dahlgren m. fl.*
Nr 2163 av herr *Molin*
Nr 2164 av herr *Svensson* i Eskilstuna *m. fl.*

avlämnade i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:193 angående avgifterna i postverkets tidningsrörelse

Nr 136

Tisdagen den
20 november 1973

Nr 2165 av herr *Strindberg m. fl.*
avlämnad i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:197 med förslag till lag om ändring i lagen (1955:183) om bankrörelse, m. m.

Nr 2166 av herr *Hermansson m. fl.*
avlämnad i anledning av skrivelse 1973:18 från riksdagens förvaltningsstyrelse med förslag till vissa ändringar i ersättningsstadgan för riksdagens ledamöter

§ 11 Meddelande ang. enkla frågor

Meddelades att följande enkla frågor framställts, nämligen

den 19 november av

Nr 311 Herr *Hermansson* (vpk) till herr justitieministern angående tillämpningen av lagen om tillfälligt omhändertagande:

Vad anser statsrådet om att den nya lagen om tillfälligt omhändertagande utnyttjas mot demonstrationsrätten?

Nr 312 Fru *Eriksson* i Stockholm (s) till herr justitieministern angående tillämpningen av lagen om tillfälligt omhändertagande:

Avsågs med lagen om tillfälligt omhändertagande ingripande mot invandrades demonstrationer; och — om frågan besvaras med nej — hur tänker justitieministern klarlägga innebörden i denna lag, så att händelser sådana som nyligen ägt rum icke upprepas?

Nr 313 Herr *Ahlmark* (fp) till herr industriministern angående möjligheterna att föra stora supertankers genom Bohusläns skärgård:

Hur har regeringen tänkt sig att de supertankers på 400 000 — 500 000 ton, som nu skall byggas på Uddevallavarvet, skall föras ut genom Bohusläns skärgård?

Nr 314 Herr *Ahlmark* (fp) till herr utrikesministern angående de politiska förhållandena i Grekland:

Vad är utrikesministerns kommentar till militärdiktaturens terror mot demokrater och olikstänkande i Grekland?

den 20 november av

Nr 315 Herr *Ullsten* (fp) till herr finansministern om tillgodoseende av personalens intressen vid utflyttning av statliga verk:

Hur bedömer statsrådet möjligheten att tillgodose personalens intressen vid utflyttning av statliga verk, mot bakgrund av erfarenheterna vid statens provningsanstalt?

Nr 136

Tisdagen den
20 november 1973

Nr 316 Herr *Olsson* i Kil (fp) till herr justitieministern angående tillämpningen av lagen om tillfälligt omhändertagande:

Är statsrådet beredd föreslå sådana preciseringar i lagen om tillfälligt omhändertagande att icke avsedda ingripanden mot demonstranter i fortsättningen kan undvikas?

Nr 317 Herr *Stålhammar* (fp) till herr utbildningsministern om högtidlighållande av skolavslutningar:

Anser statsrådet att det inom ramen för nu gällande skolstadga är möjligt för skola som så önskar att utbyta undervisningen terminens sista skoldag helt eller delvis mot högtidligare avslutning förlagd till skolan eller annan lämplig lokal?

§ 12 Kammaren åtskildes kl. 16.08.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert